

NATCHNIENIE (105) *sb n*

natchnienie (104), **nadtchnienie** (1) *Leop.*

-d- (53), -t- (51); -e- (104), -ę- (1).

a oraz pierwsze e jasne (w tym w a 1 r. błędne znakowanie); końcowe e z tekstów nie oznaczających -é.
sg *N* natchnieni(e) (12). ◊ *G* natchnieniã (57). ◊ *A* natchnieni(e) (11). ◊ *I* natchnieniem (13),
natchnieniem (9); -im *OpecŻyw*, *KromRozm II* (3), *KromRozm III* (2), *KrowObr*, *Mącz*, *KuczKat*,
SkarŻyw (2), *VotSzl*; -em *RejPs* (2), *RejAp*, *RejPos*, *RejPosRozpry SarnStat*; -im: - em *LatHar* (1:3);
~ -em (1) *Mącz*, -ém (1) *SarnStat*, -(e)m (8). ◊ *L* natchnieniu (2). ◊ *pl* *A* natchnieniã (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVIII w. s.v. natchnqć*,

1. *Inspiracja, myśl, pobudzenie do działania; inspiratio Mącz, Vulg, JanStat, Cn; instinctus Mącz, Calep; afflatus, entusiasmus, inflatus Mącz, Cn; furor Mącz* (102) : *WróbŻołt* gg; Prorocy Ią/ ktore Pan Bog ofobliwym nádchnieniem/ y wykładáním piłmá Xwiętego/ odbárowác [!] ratzył *KrowObr* 4; *Instinctus*, *Podużczenie/ pobudzenie/ nádchnienie. Mącz* 415b, 141b, 409a, 415b; *WujJud* 95; *SkarŻyw* 557.

natchnienie czyje [= przez kogo] (77): *SkarŻyw* 321; Duch ś. odźwierny/ bez iego nádchnienia nikt do drzwi/ to iest do Chrytułá/ nie tráfi *SkarKaz* Oooob. *Cf I sg w funkcji okolicznika przyczyny; »natchnienie boże, boskie, Pana Boga«, »natchnienie Ducha (Świętego a. bożego)«.*

natchnienie czyje [= kogo] *ku czemu* (1): *Furor poeticus, Nadchnienie Poetów ku pińaniu wierszów. Mącz* 141b.

I sg w funkcji okolicznika przyczyny (4): *nitz niebęda ieltz [...] [zwierzęta i ptaki]* bo aniolow nádchnienim vznaią iijz iuz owłféyki vřtaną ijch rodzaie *OpecŻyw* 193; *KromRozm II* r4v; *Apořtołowie z náuki miřtrzá řwego páná Krytułá/ y nádchnyem duchá S. zebráli ná krotce nyeyáką řummę wyáry/ ná ktoreyby próci ludźye przeřtác/ [...] mogli KromRozm III C3v; SkarŻyw* 369.

Wyrażenia: »natchnienie boskie, boże, Pana Boga« = *afflatus a. impletus a. inflatus divinus, inspiratio divina Cn* [szyk 20:11] (17:12:2): *RejPs* 188v; *MurzHist* R2v; *KromRozm II* r4v; *Mącz* 104a, 130d, 415b; *GrzegŚm* 56; *Chriftus męką y řmiercią řwá/ vprořil nam duchá řwiętego/ ktory nie co ielt innego/ iedno nádchnienie Boże/ ktorym nádycha řercá nářze CzechRozm* 14v; *SkarŻyw* 321, 369; *Calep* 545b; *PROřimy cię/ Pánie Boże nářz/ ábyř řpráwy nářze bořkim twym nádchnieniem vprzedzał LatHar* 634, 13, 183, 344; *VotSzl* A4. *Cf »z natchnienia bożego«.*

»natchnienie Ducha (Świętego a. bożego)« [szyk 35:5] (40): *RejPs* 153; *KromRozm II* g4, g4v; *KromRozm III* C3v, I6; *GliczKsiąř* K3v; *RejAp* 36, 72v, 73v; *RejPos* 126; *Może y Pogánin przyiác álbo nieprzyiác Ewángelią/ y nádchnienie Duchá řwiętego álbo wypełnić/ álbo ie odrzucić WujJud* 66; *CzechRozm* 127; *SkarŻyw* 26, 536; *SarnStat* 987. *Cf »z natchnienia ducha«, »przez natchnienie ducha«.*

»tajemne natchnienie« (4): *RejPs* 77; *mogł go [eunucha królowej murzyńskie] Pan táiemnym nádchnieniem náuczyć tego cžego mu było potrzebá ku zbáwieniu RejPosRozpr* b3v, b3v; *SkarŻyw* 536.

»wnętrzne natchnienie« [szyk 3:1] (4): *WujJudConf* 30v; *SkarŻyw* 557; *Iednák ná řámej gwiazđdzie y wnątrznym nádchnieniu/ przeřtawác tym Krolom Bog nie kazał SkarKaz* 518b, 518b.

Szeregi: »natchnienie i objawienie« (3): tym coby ie [rzeczy przyszłe] rozumieć y wyłożyć chcieli/ tegoż natchnienia y objawienia ducha Bożego potrzebá. *CzechRozm* 127. *Cf* »z natchnienia«.

»sprawa a natchnienie« (1): A wiará żadnym obyczáiem w nas wzbudzona áni íprawowaná być nie może/ bez íprawy á bez natchnienia tegoż to Duchá świętego *RejPos* 143.

»upominanie i natchnienie« (2): [Pan] zá niewdzięcznością/ íprawiedliwie tego odstępuie/ który tak długim y gęłtym vpominánim y natchnieniem iego wzgárdził. *SkarŻyw* 369, 557.

»zapalenie a natchnienie« (1): Tenći to ogień Pan náłz ípułzcza á zmiothuie wiernym swoim/ zápalenie á natchnienie Duchá świętego/ áby byli náwłzem vtwardzeni. *RejAp* 72v.

Wyrażenia przyimkowe: »z natchnienia« (51):

~ *W połączeniu szeregowym* (1): *Iż [sprawy jego] w Bogu są uczynione [Ioann 3/21]*) To iest zá pomocą Bożą z łálki Bożey/ y znatchnienia Bożego. *WujNT* 314.

Wyrażenia: »z natchnienia bożego, boskiego« [szyk 12:3] (11:4): *KromRozm II* i4v; nie z natchnienia Bożego áni fię oglądáiąc ná Bogá/ ále ábo prózną chwałá/ ábo nie rozmyłnie będąc przywiedzion k temu. *BibRadz II* 98b *marg*; *RejPos* 140; Prorocy z natchnienia Bożego/ z dáleká rzeczy przyszłe o Chrístufie vpátrując/ Prorokowali *CzechRozm* 127; *SkarŻyw* 100, 569, 582, 597; *CzechEp* 133; *NiemObr* 7; *LatHar* 617; *WujNT* 152, 312, 314, 398. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»z natchnienia Ducha Świętego« [szyk 21:2] (23): *PatKaz II* 57v, 60; *BielŻywGlab nlb* 9; *KromRozm III* A4v, E5v; *BibRadz II* 143 d *marg*; *Lukałz* święty z natchnienia Duchá S. on pirwłzy á dawny Kołcioł s taką pilnością nam opiłue. *RejPosWstaw* [143²], *HistHel* D3; *CzechRozm* 160v; *KarnNap* D2; bo fię ná nim [na liście papieskim do Flawijana] włzyćiek kołcioł iáko ná opoce Piotrowey wzpárł: który znatchnienia Duchá S. [...] *Leo* piłáł *SkarŻyw* 318, 46, 178, 543; *CzechEp* 112; *NiemObr* 71; *LatHar* 128; modlitwy dziatek/ pochodzące z natchnienia Duchá świętego/ były wdzięczne y przyjemne Bogu *WujNT* 89, 198 *marg*, 463, 487, 811; *PowodPr* 22.

»z natchnienia szatańského, ducha nieczystego« (2:1): poświęćanie Kołciołow/ Káplic/ y Ołtarzów/ nie połflo áni od Kryłtułá/ áni od Apołthołow iego/ ále połflo od Pápieżá tżłowieká kłamliwego/ y łákomego/ znatchnienia Duchá nietrzyłte⁸⁰ *KrowObr* 102, 231; nie od Bogá przez Chrístułá/ áni od Piotrá/ ále z natchnienia ízátáńského [...] wálzy Pápieże tych tytułow dołtáli. *NiemObr* 60.

Szeregi: »duchem prorockiem i z natchnienia« (1): [Lamech] Mowi Duchem Prorockiem y z natchnienia Bożego który mu był przyłzłá zacność w Noem objáwił. *BibRadz I* 4a *marg*.

»z łaski i natchnienia; za łaská i (z) natchnienia« (1:1): *KarnNap* D2; Pánie Boże/ któryś zwykl fercá ludzi/ do wzgárdzenia łwieckey márności/ z łálki y natchnienia twego/ przywiedzionych/ [...] pobudzác/ rácz oczyłścić łumnienia włzyłtkich łług twoich *LatHar* 628.

»z nauk i natchnienia« (1): byli (iako i podziłdzeń mogą być) ludzie łwięci á íprawiedliwi naukę Apołtołfká [...] wykładájąc, z nauk i natchnienia ducha Bożego. *BielŻywGlab nlb* 9.

»z objawienia i natchnienia« [szyk 1:1] (2): *PatKaz II* 85v; *Piotr* [...] znatchnienia y objawienia Bołkie⁸⁰/ pułcił on łławny głos y wyznánie/ ná ktorjm kołcioł włzyćiek zbudowány łtoi *SkarŻyw* 597.

»z natchnienia i pobudzenia« (1): gdy żyją przyblyżał czałz śmylouanya bozego, a tedy znatchnyenya y pobudzenya ducha śzwyątego wzyał śymeon [...] ty kfyągy za(char)yała proroka ku czczyenyu lekczyey *PatKaz II* 60.

»z rady i z natchnienia« (1): [*Julijan*] z rady y znádchnienia Duchá S. obiecał im [*rodzicom*] ożenić fię *SkarŻyw* 178.

»z natchnienia i wolej« (2): A to prorocztwo tey śybylle bylo znathchnyeny y uoley ducha śzwyątego przeth dawnymy czały *PatKaz II* 57v; *SkarŻyw* 321.

»z natchnienia i zrzádenia« (1): [*prorocy*] z nátnchnienia/ y z rzádenia ducha Bożego/ mowić mieli. *NiemObr* 71. ~

»przez natchnienie« (6): *WujNT* 387, 402; káfkę połyła więc P. Bog ábo przez kazánie y śluchánie śłowá Bożego: ábo przez iákne nátnchnienia y przygody *SkarKaz* 347b.

~ *Wyrażenie*: »przez natchnienie Duchá Świątego«: panna przenablogoślawnyeyfcha była począta w proroczeh przełz nathchnyeny ducha śzwyątego *PatKaz II* 54; *RejPos* 325.

Szereg: »przez sprawę a natchnienie« (1): ábychmy my też nędznicy mogli ználeć [...] taką wiarę/ [...] iáko ią ználázłá [...] thá święta pánná [...] przez święta śpráwę á nátnchnienie twoie. *RejPos* 307. ~

»za natchnieniem« = *instinctu divino* *Mącz* (4): *Mącz* 415b; zá nátnchnieniem Duchá świętego [*almo Spiritu inspirante JanStat* 744]/ wiáry Powłzechnéy poznawfzy iałność/ Koronę Królestwá Polfkiego przyięłifmy/ dla rozmnożenia Krześcíańfkiéy wiáry *SarnStat* 987.

~ *Szeregi*: »za natchnieniem i pomocą« (1): my o mądrość Boską ktorey nam ku zbáwieniu potrzebá/ áni kuśić śie niemożemy iedno zá nátnchnieniem y zá Bożą pomocą. *KuczbKat* 395.

»za natchnieniem i sprawą« (1): oyczyzná náłzá iełt w niebie/ z ktorego dułzá náłzá pošłá/ zá włzechmocnym nátnchnieniem y przedziwną śpráwą Páná Bogá *VotSzl* A4. ~

2. Nadmuchanie (3) : Aspiratio, Nátnchnienie/ Náchuchánie/ Náđęcie. *Mącz* 408d.

Wyrażenie: »natchnienie ducha żywotniego« (1): [*Pan Bóg człowieka*] z źiemie naprzód ulepił: á potym przez nátnchnienie weń/ ducha żywotniego ożywił. *CzechRozm* 122v.

Przen [czego] (1) :

Wyrażenie: »natchnienie ducha gniewu« (1): odkryły á vkazály śie fundámenty źiemie. Dla trzáfku á fukánia twego Pánie: z nád tchnienia ducha gniewu twego [*ab inspiratione spiritus irae tuae*]. *Leop Ps* 17/16.

Synonimy: **1. poduszczenie; 2. nadęcie.**

Cf NADECHNIENIE, NATCHNAĆ